

Tatabányai Árpád Gimnázium

Helyi tanterv

HT4-2020

Négy évfolyamos gimnázium

Történelem

A történelem tantárgy kulcskompetenciákat fejlesztő hatásai

A történelemtanítás és -tanulás célja, hogy a tanuló megismerkedjen a történettudomány, valamint a hagyomány által legfontosabbnak elismert történelmi tényekkel, szereplőkkel, eseményekkel, történetekkel és folyamatokkal, valamint tudatosodjon benne nemzeti hovatartozása. Ismerkedjen meg a kulturális kódrendszer legalapvetőbb elemeivel, amelyek lehetővé teszik, hogy azonosuljon kultúránk alapértékeivel. A történelem tantárgy tantervének középpontjában a magyar nemzet és Magyarország története áll.

A tantervi szabályozás irányítóelve, hogy a magyar történelmet általában kontinuitásában, az európai, illetve egyetemes történelmet szigetszerűen tárgyalja. A kerettanterv több általános európai jelenséget is konkrét magyar példákon keresztül mutat be. Ennek révén a tanuló a magyar történelmi jelenségeket elsősorban nem általános modellek alapján, hanem a konkrét történelmi helyzet jellegzetességeit figyelembe véve tanulmányozhatja. Ez a megközelítés hozzásegíti a tanulót, hogy megértse és méltányolja a magyarság, a magyar nemzet, illetve Magyarország sajátos helyzetéből adódó jelenségeket és folyamatokat, így alakulhat ki benne a tényeken alapuló reális és pozitív nemzettudat, és ezáltal erősödhet benne a hazaszeretet érzése.

A történelem tantárgy a következő módon fejleszti a Nemzeti alaptantervben megfogalmazott kulcskompetenciákat:

A tanulás kompetenciái: A tanuló a történelemtanulás során különféle jellegű tudástartalmakkal és különböző típusú feladatokkal találkozik, amelyek megtanulásához, illetve elvégzéséhez különféle módszereket kell választania. A történelmi információk keresése és feldolgozása, a forráskritika, a következtetések levonása és egyéb gondolkodási műveletek közvetítő hatásuk révén általában fejlesztik a tanulási kompetenciákat. A történelmi értelmező kulcsfogalmak megértésén és állandó használatán keresztül a tanuló fejleszti a lényeges és kevésbé lényeges elemek megkülönböztetésének és rendszerezésének a tanulás során elengedhetetlenül fontos képességét.

A tanuló a történelemtanulás során megtapasztalja, hogy a történelemtudása az iskolán kívül, más élethelyzetekben, illetve a jelen társadalmi, gazdasági és politikai jelenségeinek megértéséhez és megítéléséhez is segítséget nyújt. Ez a tapasztalat – az iskolai történelemtanulás élményszerűsége mellett – erős ösztönzést adhat az élethosszig tartó tanulásra vagy legalábbis a történelmi és társadalmi kérdések iránti érdeklődésre.

Kommunikációs kompetenciák: A történelmi források feldolgozása a szövegértés fejlesztésének egyik hatékony módja. A tanuló a felmerülő történelmi problémákról beszélgetéseket folytat, érveket gyűjt, azokat írásban és szóban összefoglalja, digitális kommunikációs eszközök segítségével mutatja be. A különböző típusú, más-más korokból és eltérő társadalmi közegekből származó források feldolgozása pedig nagyban segíti a különféle kommunikációs környezetek (kontextusok) közötti magabiztos eligazodást.

Digitális kompetenciák: A történelem tanulása során a digitális eszközök etikus, felelősségteljes használatával a tanuló információkezelési és -feldolgozási készségei fejlődnek, ami elősegíti elemző és mérlegelő gondolkodása kialakulását és elmélyítését is, aminek része a megszerzett információk ellenőrzése, hitelességének vizsgálata. A történelmi forrásokat tartalmazó internetes portálok, hang- és filmarchívumok és adatbázisok megismerése és használata, az itt talált források feldolgozása elengedhetetlen feltétele a korszerű történelemtanulásnak. A digitális információfeldolgozás, illetve a digitális kommunikáció fejlesztésének nagy szerepe van a közéleti tájékozódási készségek kialakításában, így a felelős és aktív állampolgárrá nevelésben.

A matematikai, gondolkodási kompetenciák: A tanuló az információk, illetve a források feldolgozása során problémákat azonosít, magyarázatokat fogalmaz meg, kiemeli a lényegét, következtetéseket von le. A történelmi ismeretek, fogalmak elsajátításával, valamint a történelmi források és interpretációk mérlegelésével, hipotézisek alkotásával fejlődik az elemző, problémamegoldó gondolkodása. Mindezek együttesen segítik a differenciált történelmi gondolkodás kialakulását, melynek következtében a tanuló képessé válik események, folyamatok és jelenségek különböző szempontú megközelítésére, valamint bizonyos történések okainak és következményeinek több szempontú feltárására.

A személyes és társas kapcsolati kompetenciák: A tanuló a különböző történelmi korok mindennapi életének vizsgálatával, az életmód változatos formáinak, valamint történelmi életutaknak és cselekedeteknek a megismerésével viszonyítási pontokat találhat, illetve követhető modelleket adaptálhat saját életútjának tervezéséhez és szervezéséhez. A tanulóban tudatosul, hogy nehéz élethelyzetekben is kialakíthatók cselekvési tervek, lehetőségek. Értékeli a válságos történelmi helyzetekben megnyilvánuló bátorság, kitartás, önfeláldozás, segítségnyújtás és szolidaritás követésre méltó példáit. A tanuló arra törekszik, hogy az emberi cselekedeteket, életutakat, élethelyzeteket, társadalmi folyamatokat és jelenségeket árnyaltan értelmezze. A társadalmakra, közösségekre jellemző magatartási és kommunikációs szabályok felismerése a tanuló alkalmazkodóképességét fejleszti.

A kreativitás a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái: A történelem tanulása során a tanuló megismeri az emberiség, a magyarság kulturális örökségének fő elemeit. Értékeli a kiemelkedő emberi alkotásokat és értelmezi azok technológiai, tudományos és művészeti szerepét. Az egyes történelmi korszakok áttekintése során felismeri az értékteremtő alkotások jelentőségét, és elemző gondolkodással feltárja azoknak az életmódra, a mindennapokra gyakorolt hatását.

Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák: A tanuló megismeri és értékeli az alkotó emberi tevékenységek változatos formáit. Értelmezi és elismeri a tudósok, kutatók és művészek teljesítményét. Büszke a magyar tudósok, művészek, sportolók és más értékteremtő, alkotó emberek kiemelkedő eredményeire, teljesítményeire. Az életmódtörténeti témakörök feldolgozása révén a tanuló felismeri, hogy a munkavégzés az egyén, a család és a társadalom létfenntartását biztosítja; belátja, hogy a munka sokszor küzdelmekkel jár, ugyanakkor személyiségépítő, társadalmi összetartozást is erősítő tevékenység. A történelmi korszakok jellegzetes, egyedi vagy kiemelkedő példái kiindulópontként szolgálnak a saját életút tervezésekor, akár a pályaválasztás során is.

9-12. évfolyam

A középiskolai történelemtanítás és -tanulás célja, hogy a tanulóban a történettudomány, valamint a hagyomány által legfontosabbnak elismert történelmi tények és folyamatok, szereplők és események ismeretének segítségével alakuljon ki önálló világnézet és magyar identitástudat. Szerezzen mélyebb ismereteket a magyar és az egyetemes történelem legfontosabb jelenségeiről és fordulópontjairól, tudjon azonosulni a keresztény alapú magyar és európai kultúra értékeivel, legyen képes társadalmi és kulturális téren hatékony, árnyalt kommunikációra. A történelemtanulás során végzett változatos tevékenységek révén alakuljon ki a tanulóban a múltrol, illetve a társadalmi kérdésekről való árnyalt gondolkodás.

A középiskolai történelemtanítás az általános iskolában elsajátított ismeretekre és kompetenciákra épül. Míg az általános iskolában a történetek elbeszélése, a régebbi korok és történelmi szereplők szemléletes bemutatása az elsődleges, a középiskolai történelemtanításban mindez kiegészül a források feldolgozásával, történelmi helyzetek és folyamatok több szempontú elemzésével, a problémák azonosításával és megtárgyalásával. Az önálló információgyűjtés és –feldolgozás, a történelmi jelenségek értelmezése, elemzése, a különböző érvek mérlegelése, valamint a következtetések levonása együttesen segíti a történelmi szemléletmód kialakulását. A tantárgy tanulásának élményszerűségét már nemcsak a történetek izgalma vagy az érdekes feladatok nyújtják, hanem azok az elemzések, viták, felismerések is, amelyek az egyes témák, problémák feldolgozása során felmerülnek.

A tantárgy tantervének középpontjában a magyarság, a magyar nemzet és Magyarország története áll. A témakörök mintegy kétharmada a magyar történelemhez kapcsolódik. Ez az egyes témák részletezettségén túl abban is megmutatkozik, hogy az általános iskolai kerettantervhez hasonlóan több általános európai jelenség bemutatásánál magyar és külföldi példák egyaránt előkerülnek. Ugyanakkor az általános iskoláinál nagyobb tér jut Magyarországnak, illetve a magyar nemzet történetét befolyásoló európai és globális folyamatok és jelenségek bemutatására. Ezek eredményeként a tanuló a magyar történelmi jelenségeket konkrét egyetemes történelmi helyzetekhez viszonyítva tanulmányozhatja. Ez hozzásegíti őt, hogy megértse és méltányolja a magyarságot, a magyar nemzetet, illetve Magyarországot sajátos helyzetéből adódó jelenségeket, folyamatokat és törekvéseket, így alakulhat ki benne a tényeken alapuló reális és pozitív nemzettudat. Alapvető cél annak érzékeltetése, hogy a magyar nemzet történelmére számos nemzetiség és közösség (pl. német, zsidó) együttélése is hatást gyakorolt. Fontos cél a magyarországi kisebbségek és nemzetiségek történetének bemutatása, valamint kiemelt cél a határainkon túl kisebbségbe szorult magyarok történelmének átfogó megismertetése.

A középiskolai történelemtanulás motiválja a tanulót arra, hogy felnőttként, a középiskola befejezése után is érdeklődjék a történelem, illetve közéleti kérdések iránt. Hozzájárul továbbá ahhoz, hogy az iskolából kikerülve hazáját szerető, a történelmi hagyományokat örökítő, demokratikus gondolkodású, kisebb-nagyobb közösségeiért felelősséget vállaló polgárrá; a társadalom tevékeny és önálló tagjává váljék.

A 9–12. évfolyamok tanterve spirális módon épül az 5–8. évfolyamokéra, és nem ismétli automatikusan azokat. Természetesen a magyar és az egyetemes történelemnek meghatározó folyamatai, jelenségei vagy eseményei az általános iskola után a középiskolában is előkerülnek, mivel a hozzájuk kapcsolódó mélyebb ismeretek, illetve a témák forrás- és problémaközpontú tárgyalásmódja a középiskolai korosztály számára válik részletesebben hozzáférhetővé.

A kerettanterv évenként 6–9 *témakör* feldolgozását írja elő; az egyes témakörök 2–6 témát foglalnak magukba. A kerettanterv pontos témaleírásai tartalmazzák azokat az ismereteket, amelyeknek a tanítása minden iskolában kötelező, ugyanakkor lehetőséget adnak esetleges új témák és tartalmak bevezetésére a helyi tantervben.

Egy-egy téma feldolgozásához minimálisan 2–6 tanóra szükséges. Közben az éves időkeret a korábbi tantervekhez képest nem változott, a minimálisan kötelező témák, fogalmak és egyéb lexikai egységek száma a korábbiakhoz képest csökkent. Mindez időt és alkalmat ad a tevékenység alapú tanulásra, az ismeretek alkalmazására, a kompetenciák fejlesztésére, a kooperatív tanulási technikák alkalmazására, továbbá a helyi tantervben megfogalmazott helytörténeti vagy egyéb témák tantervbe való beépítésére. Így marad idő speciális foglalkozások (pl. múzeumi, könyvtári órák, közös filmnézés) szervezésére, illetve tantárgyközi projektek megvalósítására is.

Az egyes témakörökhöz kapcsolódó *Fogalmak és adatok/Lexikák* címszó alatt a kötelezően elsajátítandó fogalmakat, személyeket, kronológiai és topográfiai adatokat soroljuk fel. Az egyértelműség kedvéért valamennyi olyan általános iskolában szereplő fogalmi elemet feltüntettünk itt is, ami az adott középiskolai témakörhöz kapcsolható, értelmezése tovább mélyíthető. Ezeket aláhúzással jelöltük. Az idegen személynevek a tantervben teljes névvel szerepelnek, de a diákoktól csak a vezetéknevek ismerete és pontos helyesírása várható el.

A fejlesztési területekhez kapcsolódó általános követelmények

TÖRTÉNELMI ISMERETEK

ISMERETSZERZÉS ÉS FORRÁSHASZNÁLAT

A történelem tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- önállóan tud használni általános és történelmi, nyomtatott és digitális információforrásokat (tankönyv, kézikönyvek, szakkönyvek, lexikonok, képzőművészeti alkotások, könyvtár és egyéb adatbázisok, filmek, keresők);
- önállóan információkat tud gyűjteni, áttekinteni, rendszerezni és értelmezni különböző médiumokból és írásos vagy képi forrásokból, statisztikákból, diagramokból, térképekről nyomtatott és digitális felületekről;
- tud forráskritikát végezni, és különbséget tenni a források között hitelesség, típus és szövegösszefüggés alapján;
- képes azonosítani a különböző források szerzőinek a szándékát, bizonyítékok alapján értékeli egy forrás hitelességét;
- képes a szándékainak megfelelő információkat kiválasztani különböző műfajú forrásokból;
- összehasonlítja a forrásokban talált információkat saját ismereteivel, illetve más források információival és megmagyarázza az eltérések okait;
- képes kiválasztani a megfelelő forrást valamely történelmi állítás, vélemény alátámasztására vagy cáfolására.

TÁJÉKOZÓDÁS IDŐBEN ÉS TÉRBEN

A történelem tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- ismeri a magyar és az európai történelem tanult történelmi korszakait, időszakait, és képes azokat időben és térben elhelyezni;
- az egyes események, folyamatok idejét konkrét történelmi korhoz, időszakhoz kapcsolja vagy viszonyítja, ismeri néhány kiemelten fontos esemény, jelenség időpontját, kronológiát használ és készít;
- össze tudja hasonlítani megadott szempontok alapján az egyes történelmi korszakok, időszakok jellegzetességeit az egyetemes és a magyar történelem egymáshoz kapcsolódó eseményeit;
- képes azonosítani a tanult egyetemes és magyar történelmi személyiségek közül a kortársakat;
- felismeri, hogy a magyar történelem az európai történelem része, és példákat tud hozni a magyar és európai történelem kölcsönhatásaira;
- egyszerű történelmi térképvázlatot alkot hagyományos és digitális eljárással.
- a földrajzi környezet és a történelmi folyamatok összefüggéseit példákkal képes alátámasztani;

- képes különböző időszakok történelmi térképeinek összehasonlítására, a történelmi tér változásainak és a történelmi mozgások követésére megadott szempontok alapján a változások hátterének feltárásával.

SZAKTÁRGYI KOMMUNIKÁCIÓ

A történelem tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- képes a történelmi jelenségeket általános és konkrét történelmi fogalmak, tartalmi és értelmező kulcsfogalmak felhasználásával értelmezni és értékelni;
- fel tud ismerni fontosabb történelmi fogalmakat, meghatározás alapján;
- képes kiválasztani, rendezni és alkalmazni az azonos korhoz, témához kapcsolható fogalmakat;
- össze tudja foglalni rövid és egyszerű szaktudományos szöveg tartalmát;
- képes önállóan vázlatot készíteni és jegyzetelni;
- képes egy-egy korszakot átfogó módon bemutatni;
- történelmi témáról kiselőadást, digitális prezentációt alkot és mutat be;
- történelmi tárgyú folyamatábrákat, digitális táblázatokat, diagramokat készít, történelmi, gazdasági társadalmi és politikai modelleket vizuálisan is meg tud jeleníteni;
- megadott szempontok alapján történelmi tárgyú szerkesztett szöveget (esszét) tud alkotni, amelynek során tételmondatokat fogalmaz meg, szövegtömörítés és átfogalmazás segítségével, állításait több szempontból indokolja és következtetéseket von le;
- társaival képes megvitatni történelmi kérdéseket, amelynek során bizonyítékokon alapuló érvekkel megindokolja a véleményét, és választékosan reflektál mások véleményére, árnyalja saját álláspontját.

TÖRTÉNELMI GONDOLKODÁS

A történelem tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- képes felismerni, megfogalmazni és összehasonlítani különböző társadalmi és történelmi problémákat, értékrendeket, jelenségeket, folyamatokat;
- a tanult ismereteket problémaközpontúan tudja rendezni,
- hipotéziseket alkot történelmi személyek, társadalmi csoportok és intézmények viselkedésének mozgatórugóiról;
- önálló kérdéseket fogalmaz meg történelmi folyamatok, jelenségek és események feltételeiről, okairól és következményeiről;
- önálló véleményt tud alkotni történelmi eseményekről, folyamatokról, jelenségekről és személyekről;
- képes különböző élethelyzetek, magatartásformák megfigyelése által következtetések levonására, erkölcsi kérdéseket is felvető történelmi helyzetek felismerésére és megítélésére;

- a változás és a fejlődés fogalma közötti különbséget ismerve képes felismerni és bemutatni azokat azonos korszakon belül, vagy azokon átívelően;
- képes összevetni, csoportosítani és súlyozni az egyes történelmi folyamatok, jelenségek, események okait, következményeit, és ítéletet alkotni azokról, valamint a benne résztvevők szándékairól;
- összehasonlítja különböző, egymáshoz hasonló történelmi helyzeteket, folyamatokat, jelenségeket;
- képes felismerni konkrét történelmi helyzetekben, jelenségekben és folyamatokban valamely általános szabályszerűség érvényesülését;
- összehasonlítja és kritikusan értékeli az egyes történelmi folyamatokkal, eseményekkel és személyekkel kapcsolatos eltérő álláspontokat;
- feltevéseket fogalmaz meg, azok mellett érveket gyűjt, illetve mérlegeli az ellenérveket;
- felismeri, hogy a jelen társadalmi, gazdasági, politikai és kulturális viszonyai a múltbeli események, tényezők következményeiként alakultak ki.

A tanuló a 9-12. évfolyamon a következő kulcsfogalmakat használja:

Értelmező kulcsfogalmak: történelmi idő, történelmi forrás és bizonyítékok; ok és következmény; változás és folyamatosság; történelmi jelentőség, történelmi nézőpont és interpretáció.

Tartalmi kulcsfogalmak:

- politikai: politika, állam, államszervezet, államforma, köztársaság, diktatúra, demokrácia, parlamentarizmus, monarchia, önkormányzat, közigazgatás, hatalmi ágak, jog, alkotmány/alaptörvény, törvény, rendelet, birodalom;
- társadalmi: társadalom, társadalmi csoport/réteg, népesedés/demográfia, migráció, nemzet, etnikum, identitás, életmód;
- gazdasági: gazdaság, pénz, piac, mezőgazdaság, ipar, kereskedelem, adó, önellátás, árutermelés;
- eszme- és vallástörténelmi: kultúra, művészet, vallás, hit, egyház, civilizáció, eszme/ideológia, világkép.

9. évfolyam

A középiskola első évfolyamának témakörei az ókortól a 15. század közepéig ölelik fel az egyetemes történelem és a 13. század végéig a magyar történelem fontosabb folyamatait, jelenségeit, eseményeit, illetve az ehhez kapcsolódó tanulási eredményeket és fejlesztési feladatokat. A magyar és európai identitásunk alapját képező civilizációkhoz, korszakokhoz, történelmi eseményekhez tartozó témakörök az általános iskola után ismét előkerülnek, ám új megközelítéssel és bővülő tartalommal. Míg a témák többsége 5–6. évfolyamon a tanulók életkori sajátosságainak megfelelően többnyire életmódtörténeti és portré témakörökbe rendeződtek, a középiskolában előtérbe kerül a politikai, társadalmi, gazdasági és kultúrtörténeti megközelítés, a hangsúly a korszakok gazdasági változásaira, társadalmi szerkezetére, politikai modelljeire és világnézetére helyeződik.

Az egyetemes és a magyar történelmi témák külön témakörökbe szerveződnek, mivel előbbiek jobbra tematikus, utóbbiak pedig tematikus és eseménytörténeti jellegűek. A magyar történelem eseményei és folyamatai az egyetemes történelem által felrajzolt háttér előtt, nemzetközi összefüggésekbe ágyazva jelennek meg.

A strukturáltabb szempontok és bővebb ismeretek mellett az egyes témák feldolgozási módja is változik. A szemléletes megjelenítés és a történetek tanítása mellett egyre nagyobb szerepet kapnak az önállóan végzett információszerző és –feldolgozó tevékenységek, a forrásokkal végzett különböző műveletek és a problémaközpontú tárgyalási mód.

A tantárgy heti óraszám: 2

A tantárgy éves óraszám: 68

A témakörök áttekintő táblázata

TÉMAKÖR NEVE	ÓRASZÁM
Civilizáció és államszervezet az ókorban	14
Vallások az ókorban	7
Hódító birodalmak	8
A középkori Európa	12
A magyar nép eredete és az Árpád-kor	17
Évente két mélységelvű téma	7
Év végi összefoglalás	3
Összes óraszám:	68

TÉMAKÖR: Civilizáció és államszervezet az ókorban**ÓRASZÁM: 14 óra****ISMERETEK ÉS FEJLESZTÉSI FELADATOK**

RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK			
Témák	Altémák	Fogalmak és adatok/Lexikák	Fejlesztési feladatok
<i>A Közel-Kelet civilizációi</i>	<ul style="list-style-type: none">• Az állam működése az Óbabiloni Birodalom példáján.• Tudomány.• A pénz megjelenése.	<i>Fogalmak:</i> öntözéses földművelés, fáraó, piramis, hieroglifa, ékírás, múmia, Akropolisz, filozófia, jósda, olümpiai játékok, városállam/polisz, arisztokrácia, démosz, demokrácia, népgyűlés, sztratégosz, cserépszavazás, rabszolga, patrícius, plebejus, consul, senatus, dictator, néptribunus, triumvirátus, principátus, császár, amfiteátrum, gladiátor, provincia, légió, limes, polgárjog, romanizáció.	<ul style="list-style-type: none">• Az állam szerepének bemutatása Hammurapi törvényeinek elemzésén keresztül.• Az ókori civilizációk jelentőségének és kulturális hatásainak felismerése.
<i>A görög civilizáció</i>	<ul style="list-style-type: none">• A görög anyagi kultúra öröksége.• A filozófia és a történetírás.• A görög embereszmény.• A hellenisztikus kultúra elterjedése.		<ul style="list-style-type: none">• Az ókori civilizációk azonosítása térképen.• Az ókori civilizációk kulturális és vallási jellemzőinek bemutatása.• A különböző civilizációk közötti különbségek azonosítása.
<i>Az athéni demokrácia</i>	<ul style="list-style-type: none">• Arisztokratikus köztársaság és demokrácia.• Kleiszthenész és Periklész.• Az athéni államszervezet és működése.	<i>Személyek:</i> Hammurapi, Szolón, Kleiszthenész, Periklész, Platón, Arisztotelész, Hérodotosz, Nagy Sándor, Julius Caesar, Augustus.	<ul style="list-style-type: none">• Pannónia jelentősebb városainak azonosítása.• A római jog alapelveinek felidézése és azonosítása.
<i>A római civilizáció</i>	<ul style="list-style-type: none">• Római városépítészet, amfiteátrumok, fürdők, vízvezetékek és utak.• A római jog néhány máig élő alapelve.• A birodalom kiterjedése és a provinciák	<i>Kronológia:</i> Kr. e. 3000 körül – Kr. u. 476: az ókor időszak, Kr. e. 776: az első feljegyzett olümpiai játékok, Kr. e. 753: Róma alapítása a hagyomány szerint, Kr. e. 510: a köztársaság kezdete Rómában, Kr. e. 508: Kleiszthenész reformjai,	<ul style="list-style-type: none">• Az athéni demokrácia és a római köztársaság működésének bemutatása.• A Periklész-kori athéni demokrácia ellentmondásainak feltárása.• A demokrácia

	<p>(Pannónia).</p> <ul style="list-style-type: none"> • A latin nyelv és írás elterjedése. 	<p>Kr. e. 5. sz. közepe: az athéni demokrácia fénykora, Kr.e. 60: az első triumvirátus, Kr. e. 44: Caesar halála, Kr. e. 43: a második triumvirátus, 9: Pannónia elfoglalása 70: Jeruzsálem lerombolása, 395: a Római Birodalom kettéosztása.</p> <p><i>Topográfia:</i> Mezopotámia, Babilon, Egyiptom, Nílus, Olümpia, Athén, Alexandria, Itália, Róma, Római Birodalom, Pannónia, Aquincum, Savaria, Jeruzsálem.</p>	<p>és a diktatúra összehasonlítása.</p> <ul style="list-style-type: none"> • A demokrácia melletti érvek megfogalmazása. • Az athéni demokrácia összehasonlítása a modern demokráciával. • Caesar diktatúrája előzményeinek, okainak feltárása.
A római köztársaság	<ul style="list-style-type: none"> • A vérségi, a vagyoni és a területi elv. • A római köztársaság államszervezete és működése. • Köztársaságból egyeduralom: Caesar és Augustus. 		

LEHETSÉGES TEVÉKENYSÉGEK:

- Képek gyűjtése a különböző civilizációk kultúrájának bemutatásához.
- Az ókori görög tudomány kulcsfogalmait bemutató idézetek, képi források gyűjtése.
- Információk gyűjtése egy pannóniai kulturális emlékről, régészeti feltárásról, épületről vagy építményről.
- Ókori témájú filmek / filmrészletek elemzése, értelmezése.
- Római kori emlékek felkeresése.

TÉMAKÖR: Vallások az ókorban

ÓRASZÁM: 7 óra

ISMERETEK ÉS FEJLESZTÉSI FELADATOK:

RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK			
Témák	Altémák	Fogalmak és adatok/Lexikák	Fejlesztési feladatok
Politeizmus és monoteizmus	<ul style="list-style-type: none">A politeizmus az ókori Keleten.Görög és római istenek.A zsidó monoteizmus.	<p><i>Fogalmak:</i> politeizmus, monoteizmus, zsidó vallás, Ószövetség/ Héber Biblia, Tízparancsolat próféta, jeruzsálemi templom, diaszpóra,, Messiás, keresztény vallás, kereszttség és úrvacsora, apostol, misszió, Biblia, Újszövetség, evangélium, püspök, zsinat.</p> <p><i>Személyek:</i> Kheopsz, Zeusz, Pallasz Athénéé, Ábrahám, Mózes, Jézus, Szent Péter és Szent Pál apostolok, Constantinus.</p> <p><i>Kronológia:</i> a keresztény időszámítás kezdete (Kr. e. és Kr. u. határa), Kr. e. 776: az első ismert olimpia megrendezése, 313: milánói rendelet kiadása, 325: a niceai zsinat, 379: a kereszténység államvallássá tétele.</p> <p><i>Topográfia:</i> Jeruzsálem, Kánaán, Júdea, Izrael,</p>	<ul style="list-style-type: none">A zsidó és a keresztény vallások jellemzőinek összehasonlítása.A vallások a mindennapi életre gyakorolt hatásainak megállapítása.A zsidó-keresztény hagyományok európai kultúrára gyakorolt hatásának bemutatása.Bibliai történetek, személyek felidézése.A kereszténység terjedésének végigkövetése térképen.Az Ószövetség történelmi szereplőinek, helyszíneinek azonosítása bibliai idézetek alapján.Jézus életével és a kereszténység terjedésével kapcsolatos filmek/ filmrészletek, regények elemzése, értelmezése.Képzőművészeti, irodalmi és zenei alkotások gyűjtése és elemzése bibliai témákról.
A kereszténység kezdete	<ul style="list-style-type: none">Jézus tanításai.A páli fordulat.Keresztény-üldözések, a kereszténység elterjedése a Római Birodalomban.A Szentháromságtan.		

		Palesztina, Betlehem, Róma.	
--	--	--------------------------------	--

LEHETSÉGES TEVÉKENYSÉGEK:

- Képek, ábrázolások gyűjtése a különböző tanult vallások jellegzetes építményeiről.
- Képzőművészeti, irodalmi és zenei alkotások gyűjtése és elemzése antik mitológiai témákról.
- Áttekintő táblázat / tabló készítése a görög-római hitvilágról.
- Az Ószövetség történelmi szereplőinek, helyszíneinek azonosítása bibliai idézetek alapján.
- Jézus életével és a kereszténység terjedésével kapcsolatos filmek/ filmrészletek, regények elemzése, értelmezése.
- Képzőművészeti, irodalmi és zenei alkotások gyűjtése és elemzése bibliai témákról.

TÉMAKÖR: Hódító birodalmak

ÓRASZÁM: 8 óra

ISMERETEK ÉS FEJLESZTÉSI FELADATOK:

RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK			
Témák	Altémák	Fogalmak és adatok/Lexikák	Fejlesztési feladatok
Egy eurázsiai birodalom: a hunok	<ul style="list-style-type: none">A nomád életmód, harcmódor és államszervezés.A népvándorlás.A Hun Birodalom.Az ókor vége Nyugaton: a Római Birodalom összeomlása.Róma örökösei Európa térképén.	<p><i>Fogalmak:</i> népvándorlás, hunok, ortodox, iszlám, Korán, kalifa, grófság, örgrófság.</p> <p><i>Személyek:</i> Attila, Justinianus, Mohamed, Nagy Károly.</p> <p><i>Kronológia:</i> 375: népvándorlás kezdete, 451: a catalaunumi csata, 476: a Nyugat-római Birodalom bukása, 622: Mohamed Medinába költözése, 732: a poitiers-i csata, 800: Nagy Károly császárrá koronázása.</p> <p><i>Topográfia:</i> Hun Birodalom, Sicambria, Konstantinápoly, Bizánci Birodalom, Mekka, Medina, Poitiers, Frank Birodalom.</p>	<ul style="list-style-type: none">A népvándorlás irányainak és résztvevőinek nyomon követése térkép segítségével a Kr. u. 4–8. sz. időszakában.A sztyeppei állam működésének, sajátosságainak bemutatása.A kora középkori Európa államalakulatainak azonosítása térképen.Az iszlám vallás és az arab terjeszkedés közötti összefüggések feltárása.
Az Arab Birodalom és az iszlám. Nagy Károly állama	<ul style="list-style-type: none">Mohamed tanításai és a Korán.Az iszlám kultúra jellegzetességei.Az Arab Birodalom és az arab hódítás.Az arab hódítás feltartóztatása Európában: Poitiers, Bizánc.A Frank Birodalom létrejötte és államszervezete.		

LEHETSÉGES TEVÉKENYSÉGEK:

- A monoteista vallások (zsidó, keresztény, iszlám) összehasonlítása különböző szempontok alapján.
- Kiselőadás, prezentáció készítése jellegzetes iszlám vallási épületekről, szokásokról.
- Kárpát-medencei régészeti kutatások bemutatása a Hun Birodalom emlékei kapcsán.

TÉMAKÖR: A középkori Európa

ÓRASZÁM: 12 óra

ISMERETEK ÉS FEJLESZTÉSI FELADATOK:

RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK			
Témák	Altémák	Fogalmak és adatok/Lexikák	Fejlesztési feladatok
A parasztság világa	<ul style="list-style-type: none">• A hierarchikus világkép.• Az uradalom.• A jobbágyok kötelességei és jogai.• Az önellátástól az árutermelésig.• Éhínségek, járványok, felkelések.	<p><i>Fogalmak:</i> uradalom, önellátó gazdálkodás, földesúr, majorság, jobbágy, robot, hospes, legelőváltó gazdálkodás, két- és háromnyomásos gazdálkodás, kiváltság, rend, pápa, érsek, cölibátus, szerzetes, bencés rend, ferences rend, eretnek, inkvizíció, kolostor, katolikus, szent, kódex, investitúra, simonia, egyetem, román stílus, gótikus stílus, reneszánsz, lovag, nemes, feudalizmus, hűbériség, király, rendi monarchia, keresztes hadjáratok, polgár, városi kiváltságok, céh.</p>	<ul style="list-style-type: none">• A középkor társadalmi, gazdasági, vallási és kulturális jellemzőinek bemutatása.• A társadalmi csoportok közötti jogi különbségek azonosítása.• Érvekkel alátámasztott vélemény megfogalmazása a középkor világáról.• A középkor társadalmi berendezkedése és a rendi szemlélet értelmezése.• A jobbágyság jogainak és kötelességeinek rendszerezése.• Az egyház szerepének áttekintése a középkori Európában.• A középkori kolostori élet bemutatása képi vagy szöveges források segítségével.• A nyugati és keleti kereszténység összehasonlítása.• A lovagi életmód jellemzőinek azonosítása.• A városok életének bemutatása képek, ábrák és szöveges források alapján, kitérve a zsidóság városiasodásán
Az egyházi rend	<ul style="list-style-type: none">• Az egyházi hierarchia, az egyházi intézményrendszer.• Az egyházszakadás és a 11. századi reform.• A szerzetesség.• Az eretnekség.• Kultúra és oktatás, a középkori egyetemek.• Román és gótikus építészet – európai és magyar példák.	<p><i>Személyek:</i> Szent Benedek, I. Ottó, VII. Gergely, Assisi Szent Ferenc, Aquinói Szent Tamás, Leonardo da Vinci, Gutenberg, Dózsa György.</p>	
A nemesi rend	<ul style="list-style-type: none">• Az uralkodói hatalom és korlátai (hűbériség, rendiség).• Lovagi eszmény és lovagi kultúra.• A keresztes hadjáratok eszméje.	<p><i>Kronológia:</i> 476 – 1492: a középkor időszaka, 529: a bencés rend megalapítása,</p>	
A polgárok világa	<ul style="list-style-type: none">• A középkori város és lakói.• A város kiváltságai (magyar példák)		

	<p>alajján).</p> <ul style="list-style-type: none"> • A céhek. • A helyi és távolsági kereskedelem. • A reneszánsz építészet (európai és magyar példák). 	<p>756: az Egyházi Állam létrehozása, 962: a Német-római Császárság megalapítása, 1054: egyházzsakadás, 1095: a keresztes hadjáratok meghirdetése, 1291: a keresztes hadjáratok lezárása, 1347: a nagy pestisjárvány.</p> <p><i>Topográfia:</i> Egyházi Állam, Német-római Császárság, Anglia, Franciaország, levantei kereskedelmi hálózat, Itália, Velenze, Firenze, Hanza kereskedelmi hálózat, Szentföld.</p>	<p>játszott szerepére, valamint az antijudaista törekvésekre.</p> <ul style="list-style-type: none"> • A céhek működésének jellemzése források alapján.
--	---	--	--

LEHETSÉGES TEVÉKENYSÉGEK:

- Képek gyűjtése és rendszerezése román, gótikus és reneszánsz stílusú épületekről.
- Képek gyűjtése az ortodox egyház jellegzetes épületeiről, szokásairól.
- Prezentáció, bemutató készítése valamely szerzetes, illetve lovagrendről (pl. pálos rend).
- A város jellegzetes helyszíneinek, intézményeinek azonosítása egy fiktív középkori várost bemutató ábrán.
- Kampányplakát készítése egy középkori témáról (pl. a keresztes háborúban való részvétel hirdetése).
- II. András keresztes hadjáratának bemutatása.

TÉMAKÖR: A magyar nép eredete és az Árpád-kor

ÓRASZÁM: 17 óra

ISMERETEK ÉS FEJLESZTÉSI FELADATOK

RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK			
Témák	Altémák	Fogalmak és adatok/Lexikák	Fejlesztési feladatok
Magyar őstörténet és honfoglalás	<ul style="list-style-type: none"> Az eredet kérdései, a nyelvészet, a régészet, a néprajz és a genetika eredményei. A magyar törzsszövetség az Etelközben. A honfoglalás okai és menete. A kalandozások – a lovas-íjász harcmódor. 	<p><i>Fogalmak:</i> finnugor, törzs, fejedelem, kabarok, vérszerződés, honfoglalás, kettős honfoglalás elmélete, avarok, rovásírás, kalandozások, székelyek, szeniorátus, primogenitúra, Szent Korona, Szent Koronatan, vármegye, egyházmegye, érsekség, tized, nádor, ispán, várjobbágy, kancellária, szerviens, kettős kereszt, szászok, kunok, tatárok/mongolok, báró, nemes, familiaritás, nemesi vármegye.</p> <p><i>Személyek:</i> Álmos, Árpád, az Árpád-ház, Géza, I. (Szent) István, Koppány, Szent Gellért, Szent Imre, I. (Szent) László, Könyves Kálmán, III. Béla, II. András, IV. Béla, Anonymus, Szent Margit.</p> <p><i>Kronológia:</i> 850 körül: a magyar sztyeppeállam megalapítása,</p>	<ul style="list-style-type: none"> A magyarság eredetére vonatkozó elméletek közötti különbségek megállapítása. A mondák, a történeti hagyomány és a történettudomány eredményeinek különbségei. A kalandozó hadjáratok céljainak azonosítása. Géza fejedelem, I. (Szent) István és IV. Béla uralkodásának jellemzése és értékelése. A kereszténység felvétele és az államalapítás jelentőségének a felismerése. A korai magyar történelmet és az Árpád-kort megjelenítő legfontosabb kulturális alkotások azonosítása.
Az államalapítás	<ul style="list-style-type: none"> Géza és I. (Szent) István államszervező tevékenysége. A földbirtokrendszer és a vármegyeszervezet. Az egyházszervezés. 		
A magyar állam megszilárdulása az Árpád-korban	<ul style="list-style-type: none"> Szent László, az országépítő. Könyves Kálmán törvénykezési reformjai. A kül- és belpolitika új irányai: III. Béla uralkodása. II. András kora: az átalakuló társadalom. Újjáépítés a tatárjárás után: IV. Béla. 		

	<ul style="list-style-type: none"> • Az Árpádok európai kapcsolatai. 	<p>895: a honfoglalás, 907: a pozsonyi csata, 955: az augsburgi csata, 970: a kalandozások lezárása, 997/1000 – 1038 I.: (Szent) István uralkodása, 1077 – 1095: I. Szent László uralkodása, 1095 – 1116 Könyves Kálmán uralkodása III. Béla uralkodása 1172–96, 1222: az Aranybulla kiadása, 1241–1242: a tatárjárás.</p> <p><i>Topográfia:</i> Etelköz, Vereckei-hágó, Kárpát-medence, Pannonhalma, Esztergom, Székesfehérvár, Buda, Muhi, Erdély, Horvátország.</p>	
--	---	--	--

LEHETSÉGES TEVÉKENYSÉGEK:

- Az őstörténet-kutatás legújabb eredményeinek bemutatása.
- Beszámoló készítése a magyar kalandozó hadjáratok irányairól, sikereiről. és kudarcairól, valamint a magyarok harcmodoráról IKT eszközök segítségével.
- A kalandozó hadjáratok jellegének megvitatása.
- A Szent Koronával kapcsolatos elméletek ütköztetése.
- Információgyűjtés Szent László kultuszáról a krónikák és néphagyományok tükrében.
- Tabló összeállítása az Árpád-kor legfontosabb kulturális emlékeiből.
- A 13. századi társadalmi rétegek azonosítása az Aranybulla szövegében.
- Az Árpádok európai dinasztikus kapcsolatainak ábrázolása térképen.
- A magyar igazságszolgáltatás gyakorlatának bemutatása Szent László és Könyves Kálmán törvényeinek elemzésével.
- A második tatárjárás bemutatása.

TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI

A nevelési-oktatási szakasz végére a tanuló:

- ismeri az ókori civilizációk legfontosabb jellemzőit, valamint az athéni demokrácia és a római állam működését, hatásukat az európai civilizációra;
- felidézi a monoteista vallások kialakulását, legfontosabb jellemzőiket, tanításaik főbb elemeit, és bemutatja terjedésüket;
- bemutatja a keresztény vallás civilizációformáló hatását, a középkori egyházat és kulturális hatásait; érvel a vallási türelem, illetve a vallásszabadság mellett;
- képes felidézni a középkor gazdasági és kulturális jellemzőit, világképét, meghatározó birodalmait, és bemutatni a rendi társadalmat;
- ismeri a magyar nép őstörténetére és a honfoglalásra vonatkozó tudományos elképzeléseket és tényeket, tisztában van legfőbb vitatott kérdéseivel, a különböző tudományterületek kutatásainak főbb eredményeivel;
- értékeli az államalapítás, valamint a kereszténység felvételének jelentőségét;
- felidézi az magyar állam történetének fordulópontjait, legfontosabb uralkodóink tetteit az az Árpád-korban.

10. évfolyam

A középiskola második évfolyamának témakörei a 14. század elejétől ölelik fel a magyar, a 15. század végétől az egyetemes történelem 19. század közepéig tartó fontosabb folyamatait, jelenségeit, eseményeit, illetve az ehhez kapcsolódó tanulási eredményeket és fejlesztési feladatokat. A magyar és európai identitásunk alapját képező civilizációkhoz, korszakokhoz, történelmi eseményekhez tartozó témakörök az általános iskola után ismét előkerülnek, ám új megközelítéssel és bővülő tartalommal. Míg a témák többsége a 6. évfolyamon a tanulók életkori sajátosságainak megfelelően többnyire életmódtörténeti és portré témakörökbe rendeződtek, a középiskolában előtérbe kerül a politikai, társadalmi, gazdasági és kultúrtörténeti megközelítés, a hangsúly a korszakok gazdasági változásaira, társadalmi szerkezetére, politikai modelljeire és világnézetére helyeződik.

Az egyetemes és a magyar történeti témák általában külön témakörökbe szerveződnek, mivel előbbiek jobbra tematikus, utóbbiak pedig tematikus és eseménytörténeti jellegűek. A magyar történelem eseményei és folyamatai az egyetemes történelem által felrajzolt háttér előtt, nemzetközi összefüggésekbe ágyazva jelennek meg.

A strukturáltabb szempontok és bővebb ismeretek mellett az egyes témák feldolgozási módja is változik. A szemléletes megjelenítés és a történetek tanítása mellett egyre nagyobb szerepet kapnak az önállóan végzett információszerző és –feldolgozó tevékenységek, a forrásokkal végzett különböző műveletek és a problémaközpontú tárgyalási mód.

A tantárgy heti óraszám: 3

A tantárgy éves óraszám: 102

TÉMAKÖR NEVE	ÓRASZÁM
A középkori Magyar Királyság fénykora	16
A kora újkor	14
A török hódoltság kora Magyarországon	13
A felvilágosodás kora	7
Magyarország a 18. században	11
Új eszmék és az iparosodás kora	7
A reformkor	13
A forradalom és szabadságharc	9
Évente két mélységelvű téma	8
Év végi összefoglalás	4
Összes óraszám:	102

A témakörök áttekintő táblázata

TÉMAKÖR: A középkori Magyar Királyság fénykora

ÓRASZÁM: 16 óra

ISMERETEK ÉS FEJLESZTÉSI FELADATOK:

RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK			
Témák	Altémák	Fogalmak és adatok/Lexikák	Fejlesztési feladatok
Az Anjouk	<ul style="list-style-type: none"> A királyi hatalom újbóli megszilárdítása I. Károly idején. A visegrádi királytalálkozó. Az 1351-es törvények. Nagy Lajos hadjáratai. 	<p><i>Fogalmak:</i> tartományúr, aranyforint, regálé, kapuadó, harmincadvám, kamara haszna, bányabér, kilenced, ősiség, bandérium, perszónalunió, sarkalatos nemesi jogok, fő- és köznemes, szabad királyi város, bányaváros, mezőváros, telekkatonaság, liga, kormányzó, szekérvár, végvár, szultán, szpáhi, janicsár, rendkívüli hadiadó, füstpénz, koronavám, fekete sereg, zsoldos, Képes krónika, Corvina.</p> <p><i>Személyek:</i> I. (Anjou) Károly, I. (Nagy) Lajos, Luxemburgi Zsigmond, Hunyadi János, I. (Hunyadi) Mátyás, Szilágyi Mihály, Kinizsi Pál, Aragóniai Beatrix.</p> <p><i>Kronológia:</i> 1301: az Árpád-ház kihalása, 1308-42: I. Károly uralkodása, 1335: a visegrádi királytalálkozó, 1342-82: I. (Nagy) Lajos uralkodása, 1351: I.(Nagy) Lajos törvényei, 1387-1437: Zsigmond</p>	<ul style="list-style-type: none"> A 14–15. századi magyar uralkodók politikai pályájának felidézése. Érvekkel alátámasztott vélemény megfogalmazása az egyes személyek cselekedeteiről, döntéseiről. A késő középkori magyar állam és az Oszmán Birodalom főbb összecsapásainak felidézése. Annak értékelése, hogy az Oszmán Birodalom terjeszkedő politikája milyen hatást gyakorolt a magyar történelemre. Mátyás hatalomgyakorlásának jellemzése. A reneszánsz kultúra bemutatása Mátyás udvarában. A 14–15. századi magyar történelmet megjelenítő fontos kulturális
A török fenyegetés árnyékában	<ul style="list-style-type: none"> Az Oszmán Birodalom. Török hódítás a Balkánon. Luxemburgi Zsigmond, a közép-európai uralkodó és a török veszély. Hunyadi János, a politikus és hadvezér. Hunyadi János törökellenes harcai. 		
Hunyadi Mátyás	<ul style="list-style-type: none"> Mátyás útja a trónig. A központosított királyi hatalom. Jövedelmek és kiadások. Birodalomépítő tervek. Aktív védelem a török ellen. 		
A magyar középkor kulturális hagyatéka	<ul style="list-style-type: none"> Honfoglalás kori leletek. Várak, királyi udvar, 		

	<p>kolostorok, templomok.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Magyar geszták, krónikák és szentek legendái. • A magyar reneszánsz. 	<p>uralkodása, 1396: a nikápolyi csata, 1443 – 1444: hosszú téli hadjárat, 1444: a várnai csata, 1453: Konstantinápoly eleste, 1456: a nándorfehérvári diadal, 1458-90: Mátyás uralkodása, 1479: a kenyérmezei csata, 1485: Bécs elfoglalása.</p> <p><i>Topográfia:</i> Visegrád, Lengyelország, Csehország, osztrák tartományok, Nikápoly, Várna, Nándorfehérvár, Kolozsvár, Kenyérmező, Buda, Bécs, Oszmán Birodalom.</p>	<p>alkotások azonosítása.</p>
--	---	---	-------------------------------

LEHETSÉGES TEVÉKENYSÉGEK:

- Nándorfehérvár ostromának rekonstruálása különböző írásos és vizuális források alapján.
- A korszak kiemelkedő személyiségeinek portréi (pl. Ozorai Pipo, Kinizsi Pál stb.).
- Hunyadi János és Mátyás híres ütközeteinek felidézése, bemutatása térképvázlatok és írott források segítségével.
- Kiselőadás készítése 14–15. századi magyar történelem kulturális hagyatékának kiemelkedő emlékeiről.
- A magyar középkor egy kiemelkedő helyszínének (pl. Pannonhalma, Diósgyőr, Székesfehérvár, Visegrád, stb.) meglátogatása.
- Kiselőadás készítése a középkori Magyar Királyság területén élő valamely népcsoport (kunok, jászok, zsidók stb.) helyzetéről.

TÉMAKÖR: A kora újkor

ÓRASZÁM: 14 óra

ISMERETEK ÉS FEJLESZTÉSI FELADATOK

RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK			
Témák	Altémák	Fogalmak és adatok/Lexikák	Fejlesztési feladatok
A földrajzi felfedezések	<ul style="list-style-type: none">A portugál és spanyol felfedezések.A korai gyarmatosítás és következményei.A világkereskedelem kialakulása.Az abszolutizmus.	<i>Fogalmak:</i> aranyéhség, karavella, árforradalom, tordesillasi szerződés, zaragozai szerződés, maják, aztékok, inkák, konkvisztádor, ültetvény, gyarmat, világkereskedelem, monopólium, bekerítések,	<ul style="list-style-type: none">A felfedezőik céljainak és útjainak bemutatása tematikus térképeken.Információk gyűjtése a kialakuló világkereskedelem új útvonalairól, fontosabb termékeiről és szereplőiről.
A korai kapitalizmus	<ul style="list-style-type: none">Az árforradalom.A manufaktúrák.Bankok és tőzsdék.Az európai munkamegosztás és hatásai.	abszolutizmus, mórok infláció, manufaktúra, felvásárlási és kiadási rendszer, tőke, tőkés, bérmunkás, gentry, yeoman, kapitalizmus, bank, tőzsde, részvény, örökös jobbágyosság, búcsúcédula,	<ul style="list-style-type: none">Az új munkaszervezési formák bemutatása és összehasonlítása a céhes iparral.Az európai régiók közötti gazdasági és társadalmi különbségek felismerése.
Reformáció Európában és Magyarországon	<ul style="list-style-type: none">A reformáció előzményei (humanizmus és az egyházi reform igénye).Luther és Kálvin fellépése.A protestáns egyházak megszerveződése és a protestantizmus elterjedése.A reformáció eredményei Magyarországon	reformáció, protestáns, evangélikus, szekularizáció, anabaptisták, presbiterek, presbitérium, predesztináció, „zsarnokölési elmélet”, református, anglikán, unitárius, vallási türelem, inkvizíció, Index, hugenották, ellenreformáció, katolikus megújulás, jezsuiták, barokk.	<ul style="list-style-type: none">A reformáció okainak és következményeinek bemutatása.A katolikus és a protestáns tanítások és egyházszervezet összehasonlítása.A reformáció egyes irányzatai terjedésének nyomon követése térképen.
„Hitviták tüzeiben”	<ul style="list-style-type: none">Vallási konfliktusok	<i>Személyek:</i>	<ul style="list-style-type: none">Vallás és politika összefonódásának

	<p>Európában.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Etnikai sokszínűség és vallásbéke Erdélyben. • A magyar protestáns és katolikus iskolák. • A katolikus megújulás és a barokk Európában és Magyarországon. 	<p>Toscanelli, Ptolemaiosz, Martin Behaim, Kopernikusz, Kolumbusz Kristóf, Bartolomeu Diaz, Amerigo Vespucci, Vasco da Gama, Ferdinánd Magellán, Hernando Cortez, Francisco Pizarro, Fuggerek, Mediciek, Husz János, Luther Márton, Kálvin János, Bölcs Frigyes, Münzer Tamás, Szervét Mihály, Dávid Ferenc, Károli Gáspár, Méliusz Juhász Péter, Sylvester János, Nádasdy Tamás, Pázmány Péter, Apáczai Csere János, Habsburg-dinasztia, V. Károly, II. Fülöp, I. Ferenc, VIII. Henrik, I. Erzsébet, Loyolai (Szent) Ignác, XIV. Lajos, Machiavelli, Hobbes, Morus Tamás, IV. Henrik.</p> <p><i>Kronológia:</i> 1479: Spanyolország létrejötte, 1487: Bartolomeu Diaz eléri a Jóreménység-fokát, 1492: az újkor kezdete, 1492: Amerika felfedezése, 1492: mórok kiűzése Spanyolországból, 1494: tordesillas-i szerződés, 1498: Vasco da Gama eljut Indiába, 1519-1522: Ferdinánd Magellán körülhajózza a Földet, 1525: pavai csata, 1571: lepantói csata, 1579: utrechti unió, 1517: a reformáció</p>	<p>felismerése.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Az erdélyi vallási türelem szerepének és jelentőségének felismerése. • A katolikus egyház megújulási törekvései és a barokk művészet jellemzői közötti párhuzam felismerése.
--	---	--	---

		<p>kezdeté, 1524-25: német parasztháború, 1540: jezsuita rend létrehozása, 1545-1563: a tridenti zsinat, 1555: augsburgi vallásbéke, 1568: a tordai határozat, 1588: Nagy Armada veresége 1572: Szent Bertalan éjszakája, 1598: nantes-i ediktum kiadása, 1635: nagyszombati egyetem, 1618-48: harmincéves háború, 1648: a vesztfáliai békék.</p> <p><i>Topográfia:</i> Spanyolország, India, Jóreménység fok, Amerika, Afrika, Goa, Kalikut, Makaó, Bahama-szigetek, Hispaniola, Yucatán- félsziget, Andok, Guineai-öböl, Lepanto, London, Anglia, Hollandia, Németalföld, Párizs/Versailles, Svájc, Wittenberg, Wartburg, Genf, Augsburg, Róma, Trident, Sárospatak, Sárvár, Debrecen, Torda, Erdély, Nagyszombat, Vizsoly, Vesztfália.</p>	
--	--	---	--

LEHETSÉGES TEVÉKENYSÉGEK:

- A felfedező utak irányainak követése és a korai gyarmatok elhelyezése térképen.
- Információk gyűjtése a korai gyarmatosítás módszereiről és következményeiről.
- Beszámoló készítése az európai és magyar reformáció kapcsolatáról
- (pl. peregrináció, kulturális hatások, irányzatok).
- Interjú készítése különböző felekezetek papjaival, lelkeszeivel az egyházak szerepvállalásáról és hivatásukról.
- Kiselőadás készítése a reformáció korának valamely jelentős személyiségéről
- (pl. Szenci Molnár Albert, Pázmány Péter).

TÉMAKÖR: A török hódoltság kora Magyarországon

ÓRASZÁM: 13 óra

ISMERETEK ÉS FEJLESZTÉSI FELADATOK

RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK			
Témák	Altémák	Fogalmak és adatok/Lexikák	Fejlesztési feladatok
Az ország három részre szakadása	<ul style="list-style-type: none">A mohácsi csata és közvetlen előzményei, a kettős királyválasztás.Az ország három részre szakadása.A várháborúk és az új végvárrendszer.	<i>Fogalmak:</i> rendi országgyűlés, rákosi végzés, Hármaskönyv, Szent Korona-tan, hajdúszabadság, hatósugár-elmélet, szulejmáni ajánlat, kettős királyválasztás, új végvári vonal, Udvari Haditanács, Magyar Kancellária, Magyar Kamara, főkapitányságok, rendi országgyűlés, végvári katonák, portyázás, hatalmi egyensúly, fejedelmi tanács, vilajet, szandzsák, bég, pasa, defterdár, ráják, haradzs, khász-birtok, szpáhi-birtok, kettős adóztatás, tózsér, hajdú, tizenötéves háború, Bocskai szabadságharc, parasztvármegye, renegát, kurucok.	<ul style="list-style-type: none">A török hadjáratoknak és az ország három részre szakadásának bemutatása térképeken.A végvári élet felidézése különböző források (képek, irodalmi alkotások és filmek) alapján.
A két magyar állam	<ul style="list-style-type: none">A Magyar Királyság a Habsburg Birodalomban: rendi és abszolutista törekvések, konfliktusok.Az Erdélyi Fejedelemség viszonylagos önállósága és aranykora.		<ul style="list-style-type: none">A három részre szakadt ország gazdasági lehetőségeinek és szerepének értelmezése adatok, grafikonok, diagramok alapján.
A török kiűzése és a török kor mérlege	<ul style="list-style-type: none">Magyarország az európai munkamegosztásban.Háborús békeévek: másfél évszázad hódoltság és az ország pusztulása.A török kiűzése.	<i>Személyek:</i> I. Szulejmán, II. Ulászló, II. Lajos, (Szapolyai) János, Fráter György, I. Ferdinánd, János Zsigmond, Izabella királyné, Tomori Pál, Werbőczy István, Dózsa György, Jurisics Miklós, Dobó István, Szondi	<ul style="list-style-type: none">A török hódoltság hosszú távú hatásainak azonosítása.A 16-17. századi magyar történelmet megjelenítő fontos kulturális alkotások azonosítása.

György, Losonczy István, Zrínyi Miklós (a szigetvári hős), Tinódi Lantos Sebestyén, Báthory István, Báthory Zsigmond, I. Rudolf, Bocskai István, Pálffy Miklós, Bethlen Gábor, I. Rákóczi György, II. Rákóczi György, Apafi Mihály, Misztótfalusi Kis Miklós, Zrínyi Miklós (a költő és hadvezér), I. Lipót, Köprülü Ahmed, Wesselényi Ferenc, I. Rákóczi Ferenc, Sobieski János, Miksa Emánuel, Lotharingiai Károly, XI. Ince pápa, Savoyai Jenő.

Kronológia:

1514: Dózsa-féle parasztfelkelés,
1521: Nándorfehérvár eleste,
1526: a mohácsi csata,
1526: kettős királyválasztás,
1529: Magyarország két részre szakadása,
1532: Kőszeg ostroma,
1538: váradi egyezmény megkötése,
1541: gyalui egyezmény,
1541: Buda eleste,
1552: Eger védelme,
1566: Szigetvár eleste,
1552-1568: várháborúk,
1568: drinápolyi béke,
1570: speyeri egyezmény,
1605: Bocskai-fejedelemmé választása,

		<p>1606: bécsi béke, 1606: zsitvatoroki béke, 1645: linzi béke, 1664: vasvári béke, 1666-71: Wesselényi- féle összeesküvés, 1683: Bécs ostroma, 1684: Szent Liga megalakulása, 1684-1699: török kiűzése Magyarországról, 1686: Buda visszafoglalása, 1687: nagyharsányi csata, 1697: zentai csata, 1699: karlócai béke.</p> <p><i>Topográfia:</i> Mohács, Kőszeg, Eger, Drégely, Temesvár, Szolnok, Szigetvár, Habsburg Birodalom, Erdélyi Fejedelemség, Hódoltság, Magyar Királyság (királyi Magyarország), Pozsony, Sziszek, Gyurgyevó, Mezőkeresztes, Álmosd, Szerencs, Kassa, Nagyenyed, Kolozsvár, Gyulafehérvár, Érsekújvár, Eszék, Új-Zrinyivár, Szentgotthárd, Sopron, Bécs, Zenta, Nagyharsány.</p>	
--	--	---	--

LEHETSÉGES TEVÉKENYSÉGEK:

- A mohácsi csata eseményeinek megvitatása különböző interpretációk alapján.
- Politikai portré készítése a korszak kiemelkedő személyiségeiről (pl. Bethlen Gábor, Zrínyi Miklós).
- Államszervezeti ábrák készítése a Magyar Királyságról és az Erdélyi Fejedelemségről.
- Az országrészek és a fontosabb várak, csaták elhelyezése vaktérképen.
- A török kiűzése állomásainak nyomon követése térképen.
- A Habsburg-magyar konfliktusok okainak és eredményeinek vázlatos összegzése.

- Korabeli beszámolók gyűjtése a török kiűzéséről (pl. Bél Mátyás, Schulhof Izsák).

TÉMAKÖR: A felvilágosodás kora

ÓRASZÁM: 7 óra

ISMERETEK ÉS FEJLESZTÉSI FELADATOK

RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK			
Témák	Altémák	Fogalmak és adatok/Lexikák	Fejlesztési feladatok
A felvilágosodás	<ul style="list-style-type: none"> • Tapasztalat és értelem – a felvilágosodás új világképe. • A felvilágosodás államelméletei. • A szabad verseny elmélete. 	<i>Fogalmak:</i> heliocentrikus világkép, felvilágosodás, szabadkőművesség, Enciklopédia, deizmus, fizeokratizmus, merkantilizmus, jogegyenlőség, hatalmi ágak megosztása, népfelség elve (népszuverenitás), társadalmi szerződés, szabad verseny, alkotmány, alkotmányos monarchia, elnök, miniszterelnök, felelős kormány, bírói hatalom, rövid parlament, hosszú parlament, presbiteriánus, puritán, lordprotektor, hajózási törvény, restauráció, „dicsőséges forradalom”, Jognyilatkozat, tory, whig, cenzus, általános választójog, halasztó vétó, Kongresszus, Képviselőház, Szenátus, bostoni teadélután, elektorok.	<ul style="list-style-type: none"> • A középkor és a felvilágosodás világképének összehasonlítása. • A felvilágosodás államelméleteinek összehasonlítása különböző szempontok alapján. • A brit és az amerikai államszervezetet bemutató ábrák értelmezése. • Az Emberi és polgári jogok nyilatkozatában megjelenő felvilágosult elvek azonosítása. • A forradalmi gondolat és a legitimitás eszméjének értelmezése, azonosítása.
A brit alkotmányos monarchia és az amerikai köztársaság működése	<ul style="list-style-type: none"> • A parlamentáris rendszer: parlament és kormány. • Az elnöki rendszer: kongresszus és elnök. 	forradalom, városok forradalma, Emberi és polgári jogok nyilatkozata, emberi jogok, szabadságjogok, assignata, infláció, mandátum, cenzus, girondisták, diktatúra, jakobinusok, Közjóléti Bizottság, forradalmi törvényszék, direktórium, terror, konzulátus, Code Civil, Szent Szövetség,	
A francia forradalom és hatása	<ul style="list-style-type: none"> • A forradalom kitörése és az Emberi és polgári jogok nyilatkozata. • A jakobinus diktatúra. • Napóleon birodalma: a polgári berendezkedés exportja. 		

		<p>farmergazdaság, adók, bojkott.</p> <p><i>Személyek:</i> Nikolausz Kopernikusz, Isaac Newton, Johannes Kepler, Giordano Bruno, Galileo Galilei, Charles-Louis Montesquieu, Jean-Jacques Rousseau, Voltaire, Thomas Hobbes, John Locke, Turgot, Adam Smith, David Ricardo, Colbert, I. Károly, Oliver Cromwell, Orániai Vilmos, George Washington, XVI. Lajos, Sieyes abbé, Talleyrand, Brissot, Maximilien Robespierre, Antoine Sain-Just, Jean-Paul Marat, Bonaparte Napóleon.</p> <p><i>Kronológia:</i> 1605-49: Stuart-dinasztia, 1640-42: parlamenti harc, 1642-49: angol polgárháború, 1649: I. Károly kivégzése Angliában, 1689: a Jognyilatkozat, 1717: első szabadkőműves 1756-63: hétéves háború, 1776: a Függetlenségi nyilatkozat, 1783: a versailles-i béke, 1789-1799: a francia forradalom, 1789. július 14: a Bastille ostroma, 1789. augusztus: feudális kiváltságok eltörlése, Emberi és polgári jogok nyilatkozata, 1791: a francia alkotmány kiadása, 1792. augusztus 10: XIV. Lajos elfogása, 1792. szeptember 20: valmy győzelem, 1793. január 21: XIV. Lajos</p>	
--	--	--	--

		<p>kivégzése, 1793-94: a jakobinus diktatúra, 1795-1799: Direktórium időszaka, 1796: arcoli csata, 1797: campoformioi béke, 1798: abukiri ütközet, 1801: lunéville-i béke, 1802: amiens-i béke, 1804–1814/1815: Napóleon császársága, 1805: austerlitz csata, trafalgari csata, 1806: jénai csata, kontinentális blokád, a Német-római Császárság megszűnése, 1807: tilsiti béke, 1809: wagrami csata, győri csata, schönbrunni béke, 1812: borogyinói csata, 1813: lipcsei csata, 1815: waterlooi csata.</p> <p><i>Topográfia:</i> Nagy-Britannia, Amerikai Egyesült Államok, Nagy-tavak, Szent Lőrinc-folyó, Mississippi, Appalache-hegység, New York, Párizs, Oroszország, Jemappes, Németalföld, Vendée, Abukir, Trafalgar, Lipcse, Waterloo.</p>	
--	--	---	--

LEHETSÉGES TEVÉKENYSÉGEK:

- Képek és irodalmi idézetek gyűjtése a felvilágosodás világképének bemutatásához.
- Vita a brit és az amerikai államszervezet sajátosságairól.
- Vita rendezése a francia forradalom pozitív és negatív hatásairól.
- Gondolattérkép készítése a francia forradalom okairól.

TÉMAKÖR: Magyarország a 18. században

ÓRASZÁM: 11 óra

ISMERETEK ÉS FEJLESZTÉSI FELADATOK

RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK			
Témák	Altémák	Fogalmak és adatok/Lexikák	Fejlesztési feladatok
A Rákóczi-szabadságharc	<ul style="list-style-type: none">Magyarország a Habsburg Birodalomban.A szabadságharc okai és céljai.A szabadságharc politikai és katonai fordulópontjai.A szatmári béke kompromisszuma.	<i>Fogalmak:</i> Diploma Leopoldinum, gubernátor, Újszerzeményi Bizottság, porció, forspont, kuruc, labanc, szabadságharc, trónfosztás, rendi	<ul style="list-style-type: none">A Rákóczi-szabadságharc céljainak és eredményeinek összevetése.A szabadságharc katonai történetének felidézése térképek, képek és szöveges források segítségével.Magyarország újranépesülésének és a folyamat eredményének értelmezése tematikus térképek segítségével.
Magyarország újranépesülése és újranépesítése	<ul style="list-style-type: none">A belső vándorlás, a szervezett betelepítés és az öntevékeny betelepülés.A többnyelvű és többvallású ország.Gazdaság és életmód.	konföderáció, vezérlő fejedelem, libertás, amnesztia, betelepülés, betelepítés, belső vándorlás/belső migráció, Határőrvidék, identitás, asszimiláció, felvilágosult abszolutizmus,	<ul style="list-style-type: none">A felvilágosult abszolutizmus eszmei és politikai hátterének, valamint eredményeinek azonosítása.Mária Terézia és II. József politikájának összehasonlítása.
A felvilágosult abszolutizmus reformjai	<ul style="list-style-type: none">A Pragmatica Sanctio.A felvilágosult abszolutizmus céljai.Mária Terézia: együttműködés és reform.II. József reformpolitikája és kudarca.	Carolina resolutio, Pragmatica Sanctio, felvilágosult abszolutizmus, kettős vámhatár, védővám, úrbéri rendelet, Ratio Educationis, majorság, robot, türelmi rendelet, nyelvrendelet, jobbagyrendelet, közigazgatási rendelet, jozefinisták/ jozefinizmus, nevezetes tollvonás.	<ul style="list-style-type: none">II. József személyiségének bemutatása, uralkodásának mérlege, értékelése.A 18. századi Magyarország legfőbb kulturális eredményeinek azonosítása.

Személyek:

I. Lipót, I. József,
Zrínyi Ilona,
Bercsényi Miklós,
Pálffy János,
Savoyai Jenő,
Bottyán János,
Károlyi Sándor,
II. Rákóczi Ferenc,
III. Károly,
Mária Terézia,
II. József, VI. Pius,
II. Lipót.

Kronológia:

1687: pozsonyi
országgyűlés,
1691: Diploma
Leopoldinum,
1697: hegyaljai
felkelés,
1701-14: spanyol
örökösödési
háború,
1703–1711:
a Rákóczi-
szabadságharc,
1703: vetési,
gyulaji pátens,
1704: höchstadti
csata,
nagyszombati
csata,
1705: zsidói csata,
szécsényi
országgyűlés,
1707: ónodi
országgyűlés,
varsói szerződés,
1708: trencsényi
ütközet,
1709: malplaquet-i
csata,
1710: romhányi
ütközet,
1711: a szatmári
béke,
1711-40: III. Károly,
1713-14: utrechti

béke,
1718: pozsareváci
béke,
1723: Pragmatica
Sanctio,
1740–1780: Mária
Terézia uralkodása,
1741-48: osztrák
örökösödési
háború,
1754: vámrendelet,
1767: úrbéri
rendelet,
1777: tanügyi
rendelet,
1780-1790: II.
József uralkodása,
1781: türelmi
rendelet,
1782: fordított
Canossa-járás,
1784:
nyelvrendelet,
1784: Horea -
Closca felkelés,
1785:
jobbágyrendelet,
1790. évi X. tc.
kiadása,
1790-92: II. Lipót.

Topográfia:

Temesvár,
Határőrvidék,
Poroszország,
Höchstadt,
Nagyszombat,
Hegyalja, Brezán,
Szécsény, Zsibó,
Ónod, Malplaquet,
Varsó, Trencsén,
Romhány, Szatmár,
Szilézia, Rodostó,
Munkács,
Selmecebánya,
Pozsarevác,
Bánság, Belgrád,
Hochstadt,
Utrecht,
Pozsarevác.

LEHETSÉGES TEVÉKENYSÉGEK:

- Összefoglaló készítése a szabadságharc okainak és eredményeinek összehasonlítására.
- Vita Magyarország és a Habsburg-dinasztia kapcsolatáról.
- Képek, térképek, irodalmi szövegek, kuruc nóták gyűjtése a Rákóczi-szabadságharcral kapcsolatban.
- A Rákóczi-szabadságharc nemzetközi kapcsolatainak ábrázolása gondolattérképen.
- A népességmozgások és az egyes népcsoportok nyomon követése térképen.
- Magyarázó ábra készítése a kettős vámhatár működéséről.
- Beszélgetés az állami iskolarendszer létrejöttéről és működéséről a Ratio Educationis részlete alapján.

TÉMAKÖR: Az új eszmék és az iparosodás kora

ÓRASZÁM: 7 óra

ISMERETEK ÉS FEJLESZTÉSI FELADATOK

RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK			
Témák	Altémák	Fogalmak és adatok/Lexikák	Fejlesztési feladatok
<i>Liberalizmus, nacionalizmus és konzervativizmus</i>	<ul style="list-style-type: none">• Liberalizmus: jogegyenlőség és alkotmányosság.• Nacionalizmus: nemzetépítés és nemzetállam.• Konzervativizmus: szerves reform és a forradalom elutasítása.	<p><i>Fogalmak:</i> Szent Szövetség, liberalizmus, nacionalizmus, nemzetállam, konzervativizmus, reform, forradalom, ipari forradalom, demográfia, természetes szaporodás, urbanizáció, city, munkanélküliség, tömegtermelés, finánctőke, monopóliumok, kartell, tröszt, szindikátus, konszern, profit, szegregáció, torlódott társadalom.</p> <p><i>Személyek:</i> John Stuart Mill, Johann Herder, Edmund Burke, Klemens Metternich, James Watt, Robert Fulton, George Stephenson, Thomas Robert Malthus, Thomas Edison, Henry Ford, Alexander Bell, Guglielmo Marconi, Galamb József, Déri Miksa, Bláthy Ottó, Zipernowsky Károly, Alfred Nobel, Ferdinand Zeppelin, Wright fivérek.</p>	<ul style="list-style-type: none">• A 19. század politikai eszméinek azonosítása szöveges források alapján.• Az iparosodás hullámainak azonosítása és összevetése.• Egy ipari nagyváros életkörülményeinek jellemzése.• Az ipari forradalmak ökológiai következményeinek azonosítása.• A 19. századi demográfiai változások okainak feltárása.
<i>Az ipari forradalom hullámai</i>	<ul style="list-style-type: none">• Az első hullám: textilipar, bányászat, kohászat.• A közlekedés forradalma.• A második hullám: elektronika és vegyipar.• A gyár és a futószalag.• Az ipari forradalmak társadalmi és környezeti hatásai.		

		<p><i>Kronológia:</i> 1776: James Watt létrehozta a gőzgépet, 1807: Fulton megalkotja a gőzhajót, 1814-1815: bécsi kongresszus, 1815: Szent Szövetség létrejötte, 1821-1829: görög szabadságharc, 1825: George Stephenson feltalálja a gőzmozdonyt, 1830-1831: lengyel felkelés, 1879: Thomas Edison megalkotja a szénszálas izzólámpát.</p> <p><i>Topográfia:</i> Bécs, Oroszország, Ausztria, Poroszország, Anglia, Belgium, Lengyelország, Oszmán Birodalom, Boszporusz, Dardanellák, Manchester, New York.</p>	
--	--	---	--

LEHETSÉGES TEVÉKENYSÉGEK:

- Az egyes politikai eszmék álláspontjai közötti különbségek megbeszélése.
- Grafikonok, adatsorok elemzése az ipari forradalmak társadalmi és demográfiai hatásairól.
- Kiselőadások tartása fontosabb találmányokról.
- Az ipari forradalom társadalmi hatásainak megvitatása.

TÉMAKÖR: A reformkor

ÓRASZÁM: 13 óra

ISMERETEK ÉS FEJLESZTÉSI FELADATOK

RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK			
Témák	Altémák	Fogalmak és adatok/Lexikák	Fejlesztési feladatok
A politikai élet szinterei	<ul style="list-style-type: none">• A Habsburg Birodalom és Magyarország.• A rendi országgyűlés és a megyerendszer.• A reformkori Pest-Buda.• A nyilvánosság megteremtése, politika és kultúra.	<p><i>Fogalmak:</i> alsó- és felsőtábla, Helytartótanács, Udvari Haditanács, főispán, alispán, diéta, nádor, felsőtábla, alsótábla, asszimiláció, reform, reformkor, polgári átalakulás, birtokbírhatás joga, önkéntes örökváltság, érdekegyesítés, közteherviselés, Országgyűlési Tudósítások, jobbágyfelszabadítás, kötelező örökváltság, fontolva haladók, centralisták, Ellenzéki Nyilatkozat, illirizmus, dákoromán, emancipáció, pánszlávizmus, rendi/nemesi/polgári nemzettudat, (egy) politikai nemzet.</p> <p><i>Személyek:</i> Hajnóczy József, Kazinczy Ferenc, Martinovics Ignác, II. Lipót, Kölcsey Ferenc, József nádor, Klemens</p>	<ul style="list-style-type: none">• A jobbágykérdés és megoldási javaslatainak értelmezése szövegek és adatok alapján.• A nyelvkérdés és a nemzetté válás bemutatása különböző források segítségével. (Pl. magyar államnyelv, a zsidóság nyelv váltása, Lőw Lipót).• A polgári alkotmányosság programjának bemutatása politikai írások, országgyűlési felszólalások és ábrák alapján.• Széchenyi és Kossuth társadalmi háttérének, egyéniségének, álláspontjának és eredményeinek összevetése.• A nemzeti kultúra és a kor politikai törekvései közötti kapcsolatok azonosítása példák alapján.• A reformkor legfőbb kulturális eredményeinek, alkotásainak azonosítása különböző típusú források alapján.
A reformkor fő kérdései	<ul style="list-style-type: none">• A magyar nyelv ügye és a nemzetté válás.• A jobbágykérdés: örökváltság, kárpótlás.• A polgári alkotmányosság kérdése.• Széchenyi és Kossuth programja és vitája.		

Metternich,
Wesselényi Miklós,
Széchenyi István,
Kölcsey Ferenc,
Deák Ferenc,
Kossuth Lajos,
Lovassy László,
Dessewffy Aurél,
Eötvös József,
Trefort Ágoston,
Batthyány Lajos,
Ganz Ábrahám,
Petőfi Sándor,
Jókai Mór, Vasvári
Pál, Irinyi József.

Kronológia:

1794-1795:

Martinovics-féle
összeesküvés,

1830–1848:

a reformkor,

1830: a Hitel
kiadása,

1831:

kolerafelkelés,

1844: törvény

a magyar

államnyelvről,

Országgyűlések:

1825-1827, 1832-

1836, 1839-1840,

1843-1844, 1847-

1848,

1847: az Ellenzéki

Nyilatkozat

kiadása.

Topográfia:

Bécs, Ausztria,

Pozsony, Pest-

Buda, Felvidék,

Galícia, Fiume,

Vaskapu.

LEHETSÉGES TEVÉKENYSÉGEK:

- Ábrák készítése a rendi államszervezet működéséről.
- Kiselőadások, prezentációk készítése a reformkor jelentősebb alkotásairól.
- Táblázatos összefoglaló készítése a reformellenzék, a konzervatívok és az udvar álláspontjáról a főbb vitakérdésekben.
- A reformkor legfontosabb kérdéseinek, jellemzőinek azonosítása szépirodalmi művekben és más szöveges forrásokban.
- Mikrotörténeti kutatás: konfliktusos élethelyzetek és életutak bemutatása
- a szabadságharc nemzetiségi vagy zsidó származású résztvevői köréből.

TÉMAKÖR: A forradalom és a szabadságharc

ÓRASZÁM: 9 óra

ISMERETEK ÉS FEJLESZTÉSI FELADATOK

RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK			
Témák	Altémák	Fogalmak és adatok/Lexikák	Fejlesztési feladatok
A forradalom céljai és eredményei	<ul style="list-style-type: none">Az európai forradalmi hullám és március 15.Az első magyar polgári alkotmány: az áprilisi törvények.A Batthyány-kormány tevékenysége.	<p><i>Fogalmak:</i> márciusi ifjak, forradalom, polgári forradalom, sajtószabadság, cenzúra, census, Unió, áprilisi törvények, jogkiterjesztés, népképviselői országgyűlés, politikai nemzet, perszonálunió, kötelező örökváltás állami kárpótlással, nemzetiség, honvédség, (területi) autonómia, OHB, szülődézsma, Függetlenségi nyilatkozat, kormányzó, oktrojált, Békepárt.</p> <p><i>Személyek:</i> Petőfi Sándor, Batthyány Lajos, Táncsics Mihály, Szemere Bertalan, Esterházy Pál, Klauzál Gábor, Mészáros Lázár, Széchenyi István, Deák Ferenc, Móga János, Görgei Artúr, Bem József, Klapka György, Damjanich János, Henryk Dembiński, Gábor Áron, Szemere Bertalan, Klapka György, Jelačić, Windisch-Grätz, Ferenc József, Julius Haynau, V. Ferdinánd.</p> <p><i>Kronológia:</i> 1848. március 13.: bécsi forradalom , 1848. március 15.: a pesti forradalom, 1848. április 11.: az áprilisi törvények,</p>	<ul style="list-style-type: none">A reformkori elképzeléseknek, a forradalom követeléseinek és az áprilisi törvényeknek az összehasonlítása.A forradalom eseményeinek felidézése források segítségével.A szabadságharc néhány döntő csatájának bemutatása térképek, beszámolók alapján.A szabadságharc néhány kiemelkedő szereplőjének, illetve vértanújának bemutatása.A nemzetiségek és a kisebbségek részvételének (pl. németek, szlávok, és zsidók) bemutatása a szabadságharcban és az azt követő megtorlás során.A forradalom és a szabadságharc eredményeinek értékelése.A magyar forradalom és szabadságharc elhelyezése az európai
A szabadságharc főbb eseményei és kiemelkedő szereplői	<ul style="list-style-type: none">Harc a dinasztiaival és a vele szövetkező nemzetiségekkel.A tavaszi hadjárat.A Függetlenségi nyilatkozat, kísérlet az önálló állam megteremtésére.A szabadságharc leverése és a megtorlás.		

		<p>1848. szeptember 11: Jelačić csapata Magyarországra törtek, 1848. szeptember 15.: szőlődézsma eltörlése, 1848. szeptember 29.: a pákozdi csata, 1849. február 5.: a Feldunai hadtest áttöri a Branyiszkói-hágót, 1849. február 26–27: a kápolnai csata, 1849. március 4.: olmützi oktrojált alkotmány kiadása, 1849. április–május: a tavaszi hadjárat, 1849. április 14.: a Függetlenségi nyilatkozat, 1849. május 21.: Buda visszavétele, 1849. július 28.: nemzetiségi határozat, 1849. július 31.: a segesvári csata, 1849. augusztus 13.: a világosi fegyverletétel, 1849. október 6.: az aradi vértanúk és Batthyány kivégzése.</p> <p><i>Topográfia:</i> Pozsony, Pákozdi, Debrecen, Isaszeg, Szeged, Világos, Komárom, Arad, Liptószentmiklós, Karlóca, Balászfalva, Zágráb, Vajdaság, Horvátország, Schwechat, Kolozsvár, Kápolna, Olmütz, Hatvan, Tápióbicske, Temesvár, Segesvár.</p>	környezetben.
--	--	---	---------------

LEHETSÉGES TEVÉKENYSÉGEK:

- A szabadságharc főbb eseményeinek elhelyezése vaktérképen.
- Vita a szabadságharc vereségének okairól.
- Kisesszé készítése a forradalom és szabadságharc valamely vitatott kérdéséről.
- A forradalom és szabadságharc eseményeit megörökítő művészeti alkotások
- (képek, irodalmi szövegek, filmek) gyűjtése és értelmezése.

- Mikrotörténeti kutatás: konfliktusos élethelyzetek és életutak bemutatása.

TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI

A nevelési-oktatási szakasz végére a tanuló:

- ismeri a Magyar Királyság belpolitika, gazdasági viszonyait, törökellenes küzdelmét, a királyi hatalom meggyengülésének és Mátyás korabeli megerősödésének 14-15. századi időszakait;
- a nagy földrajzi felfedezések menetét, gazdasági, társadalmi következményeit, a tőkés gazdaság és az európai munkamegosztás kialakulását, az európai és magyar reformáció kialakulását, irányzatait, az ellenreformáció folyamatát és kulturális hatásait,
- a Magyar Királyság mohács utáni felbomlását, török- és Habsburgellenes küzdelmének folyamatát és fő szakaszait,
- az angol és francia felvilágosodás eszmerendszerének elemeit, képviselőinek nézeteit, Anglia alkotmányos berendezkedését, az Amerikai Egyesült Államok létrejöttét és államszerkezetét, a francia forradalom fő szakaszait,
- a Magyar Királyság török uralom utáni talpraállását, népesedési és gazdasági viszonyait, a felvilágosult abszolutizmus Mária Terézia és II. József uralkodása alatt fennálló rendszerét,
- a 18. és a 19. században kialakuló eszmrendszerek jellemzőit, társadalmi és gazdasági hatásait,
- a reformkori polgári átalakulás fő problémáit és megoldási programjait Széchenyi és Kossuth nézetein keresztül, a korszak politikai irányzatait, gazdasági, kulturális és nemzetiségi viszonyait,
- az 1848-1849-es forradalom kitörésének okait, a polgári állam létrejöttét, a szabadságharc katonai erőviszonyait, a nemzetközi helyzet forradalomra és szabadságharcra gyakorolt hatásait.